

การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Developing a Prototype Farmer under the Huayxon-Huayxua Agricultural Development Service, Lao People's Democratic Republic

สุวรรณณี รอวิชัย¹, รัชัสสรณ์ คงธนจารูอนันต์², ภาวิณี อารีศรีสม³,
พินณา หมวกยอ⁴, นรินทร์ ท้าวแก่นจันทร์⁵ และ กอบลาภ อารีศรีสม⁶
Souvanny Lorvixay¹, Raphassorn Kongtanajaruanun², Pawinee Areesrisom³,
Pinnapa Muakyod⁴, Narin Taokaenchan⁵ and Koblap Areesrisom⁶

Received: 17 October 2023; Revised: 18 June 2024; Accepted: 20 June 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบ ภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตร ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งหมด 2 อำเภอคือ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบที่อยู่พื้นที่อำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครอบครัว และ อำเภอสั่งทอง จำนวน 16 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น 94 ครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ 2 ราย และสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งสิ้น 30 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา สถิติอนุमान วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา

^{1 3 5 6} สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้; Resources Management and Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University

² สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่; Division of Economics, Faculty of Economics, Maejo University Chiang Mai

⁴ กลุ่มวิชาสหวิทยาการและสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่; Interdisciplinary Studies of Social Science Section, Faculty of Liberal Arts, Maejo University, Chiang Mai
Corresponding author, e-mail: koblap@mju.ac.th

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน มีประสบการณ์ทำอาชีพทางการเกษตรมากกว่า 15 ปีขึ้นไป เกษตรกรต้นแบบส่วนมากเป็นเจ้าของพื้นที่ดินน้อยกว่า 10 ไร่ มีแรงงานที่ช่วยทำอาชีพเกษตรกรรมอยู่ 2 คน ลักษณะรายได้ของครัวเรือนมีรายได้สม่ำเสมอเพียงพอเหลือเก็บ มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือน 50,001-100,000 บาท/ปี รายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 50,001-100,000 บาท/ปี เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่มีเงินออมแต่เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่มีหนี้สิน แหล่งทุนที่ใช้ในการทำเกษตรด้วยทุนของตนเอง เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ของศูนย์และมีแปลงใหญ่เป็นของตนเอง วัตถุประสงค์หลักในการทำเกษตรเพื่อยังชีพส่วนหนึ่ง ที่เหลือนำไปจำหน่าย ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการก็คือศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และเคยได้รับการอบรมด้านการเกษตรมาแล้ว การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า เกษตรกรต้นแบบมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) ในแต่ละด้านพบว่า การดำเนินงานด้านองค์ประกอบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว โดยรวมเกษตรกรต้นแบบได้มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านเกษตรกรต้นแบบ ด้านแปลงเรียนรู้ด้านหลักสูตรการเรียนรู้และด้านฐานเรียนรู้ส่วนด้านการบริหารจัดการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.53) ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.23) ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว คือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.86). ในส่วนปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ในแต่ละด้านเห็นว่าการส่งเสริมดีมากแต่ด้านที่เพิ่มการปรับปรุงส่งเสริมมากที่สุดคือ ฐานเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตรยังไม่ส่งผลเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกร และเพิ่มการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการรวมถึงการวางแผนการดำเนินงานการผลิตสินค้าเชื่อมโยงสู่การตลาด ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบมี 2 ด้าน เห็นว่าในแต่ละด้านนั้นตอบสนองต่อส่งเสริมดีแล้ว นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบปัญหาเกี่ยวกับฐานการเรียนรู้ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และเครื่องมือสาธิต มีลักษณะเก่าแก่ เสื่อมโทรม ขาดงบประมาณ ในการบูรณะซ่อมแซม ส่วนหลักสูตรเรียนรู้ในด้านการเรียนการสอนยังไม่ได้มีการปรับปรุงให้เข้มข้นเท่าที่ควร เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ และพนักงานในศูนย์ยังมีระดับการศึกษาที่ต่ำ การยกระดับทางด้านทางด้านวิชาเฉพาะของพนักงานไม่เข้มข้นเท่าที่ควร ส่วนเกษตรกรต้นแบบพบปัญหาในการขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านในการทำเกษตรกร ขาดแหล่งทุนงบประมาณ และแรงงานในการดำเนินกิจกรรมขยายผลทางการเกษตร และยังขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการปรุงแต่ง แปรรูป เชื่อมโยงสู่การตลาดได้ สำหรับแนวทางการพัฒนาพบว่า ควรเพิ่มการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบในกานวางแผน และบริหารจัดการผลผลิตทางการเกษตร รวมไปถึง

การสร้างเสริมความเข้มแข็งในการทำงานของพนักงานอย่างมีคุณภาพ และยกระดับศูนย์พัฒนาและ
บริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วให้เป็นศูนย์สาธิตที่ครบวงจร

คำสำคัญ: การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ; ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว;
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

The objectives of the study were to: 1) explore general context in the operation of model farmer; 2) analyze factors contributing to the model farmers development; 3) explore problem encountered in the operation; and 4) investigate guidelines for developing the model farmers. The sample group consisted of 78 and 16 model farmer households in Na Xaythong and Sangthong districts, respectively. They were under the Huayson – Huaysua Agricultural Service and Development Center, Vientiane, Lao P.D.R. Questionnaire and interview schedule were used for data collection and analyzed by using descriptive statistics and content analysis

Results of the study revealed that most of the model farmers were males, Buddhists, 41–50-year-old and lower-secondary school graduates. They were married and had 4 household members. Most of the model farmers had more than 15 years of experience in farming, 2 farming workforce and less than 10 rai of farmland. Their household income range was 50,001 - 100,000 bath/year but they did not have saving and debts. Most of the model farmers spent their own capital and they were members of large agricultural plots of the center. Their main agricultural objective was subsistence and the surplus agricultural yields were sold. The model farmer were supported by the center and most of them had attended a training. Findings showed that the model farmers had a highest level of agricultural practice ($\bar{X}=4.27$) and, as a whole, they had a highest level of opinions about the practice ($\bar{X}=4.48$). this included the following: learning plot, learning curriculum, and learning station. Also, there was a highest level of practice in the center management ($\bar{X}=4.53$), extending results into practice of the center ($\bar{X}=4.23$) and network connection of the center ($\bar{X}=3.86$). Factors contributing to the model farmers development consisted of internal and external factors. The farmers should be improved in terms of the training station (management) and operational planning (thinking the product to the market). The latter could be responsive to good promotion. The following were problem encountered: old basic structure and demonstration tool; lack of budgets repairing/rehabilitation; learning curriculum was not effective enough; lack of quality personnel; supporting staff had low educational attainment; and the specific academic enhancement of supporting staff was not so strong as it should

be, For the model farmers, they lacked of production planning based on agricultural extension activities, processing, and market linkage. The following were suggestions: adding potential development in management and planning; strengthening effective working of personal/supporting staff; and uplifting the center to be a One - Stop Demo Center.

Keywords: Development of Model Farmers; Huayxon-Huayxua Agricultural Development Service; Lao people's Democratic Republic

บทนำ

ศูนย์พัฒนาและการบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว เป็นโครงการร่วมมือระหว่าง ประมุขรัฐแห่ง สปป.ลาว และรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นหนึ่งในโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ที่พระราชทานแก่พสกนิกรทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่ก่อเกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนได้อย่างเหมาะสมตาม สภาพภูมิสังคมอย่างยั่งยืน โดยโครงการนี้เกิดขึ้นมาจากที่ ท่านไกรสร พรหมวิหาร อดีตประธานประเทศ แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประทับใจในสิ่งที่ท่านได้พบได้เห็นในการเดินทางมาเยี่ยมชม การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2535 เป็นอย่างมาก จึงได้นำประสบการณ์ตามโครงการพระราชดำริมาใช้ใน สปป.ลาว และได้มีศาลกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานความช่วยเหลือจากพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2535 ในการจัดตั้งโครงการศูนย์พัฒนาด้านการเกษตรใน สปป.ลาว ขึ้น เพื่อเป็น แบบอย่างและสถานที่ถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการด้านเกษตรกรรม ตลอดจนประสบการณ์จากตัวอย่าง จริงให้แก่ราษฎรชาวลาว. ศูนย์พัฒนาและการบริการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2537 โดยมีที่ตั้งห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ ไปยังเส้นทางเลขที่ 13 เหนือ หลักกิโลเมตรที่ 22 มีที่ตั้งอยู่เขตตำบลนายาง อำเภอนาซายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ โดยขึ้นกับ ห้องการกระทรวง กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ ที่ประกอบด้วยคณะร่วมมือด้านวิชาการจากบรรดากรม ต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตร และสหกรณ์แห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งถือเป็นโครง การอันเนื่องมาจาก พระราชดำริแห่งแรกใน สปป.ลาว โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สถานเอกอัครราชทูตเวียงจันทน์ และกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ กระทรวงการต่างประเทศลาว ร่วมกันรับผิดชอบจุดประสงค์และเป้าหมาย เพื่อขยายสายสัมพันธ์ร่วมมือ อันดีงามของสองฝ่ายลาวไทยให้แน่นแฟ้น โดยเฉพาะการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในเขต ชนบทให้มีความรู้ความสามารถ ด้านการปลูกการเลี้ยงสัตว์ให้เข้มแข็งและมั่นคงสามารถเลี้ยงชีพได้ พร้อมกันนั้นได้นำเอาเทคนิคและเทคโนโลยีแบบใหม่ เกี่ยวกับการปลูกการเลี้ยงสัตว์ ที่ได้รับผลสำเร็จ จากประเทศไทยมาเผยแพร่ให้ชาวสิกรและผู้ประกอบการ ได้ศึกษาเรียนรู้ได้นำไปปรับใช้และขยาย ผลสำเร็จออกสู่วงกว้างในขอบเขตทั่วประเทศ (ดลมนัส กาเจ, 2558) ศูนย์พัฒนาและการ บริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีพื้นที่ทั้งหมด 52 เฮกตาร์ และอ่างเก็บน้ำห้วยซอน ซึ่งมีพื้นที่

42.6 เฮกตาร์ สามารถเก็บกักน้ำได้ 2 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งมีระบบคลองส่งน้ำชลประทานยาว 5.570 เมตร ระบายน้ำไหลเข้าพื้นที่การผลิตเอง (อนุลม ตุนาลม, 2558)

ตลอดระยะเวลา 29 ปีที่ผ่านมา (2537-2566) ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักของโครงการในการทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านการเกษตร ที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และเหมาะสมกับวิถีชีวิตของราษฎรลาว จนประสบความสำเร็จ สามารถเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ เป็นสถานที่ฝึกอบรม สถานที่ฝึกงานสำหรับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เกษตรกร รวมถึงนักเรียนและนักศึกษาเป็นจำนวนมาก ศูนย์ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเกษตร เป็นตัวอย่างและแหล่งเรียนรู้สาธิต ให้แก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกรของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เข้ามาศึกษาดูงาน ตลอดจนฝึกอบรมและถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ รวมถึงการจัดทำแปลงสาธิตตัวอย่าง ทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่า “ครัวเรือนต้นแบบ” จำนวน 13 ครัวเรือน โดยคัดเลือกเกษตรกรที่ขาดแคลนที่ดินทำกินและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก เพื่อเข้ามาอยู่อาศัยพร้อมรับการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีในรูปแบบเกษตรผสมผสาน โดยมีระยะเวลาไม่เกิน 4 ปี สามารถเก็บเงินไปซื้อที่ดินทำการเกษตรของตัวเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2555) ปัจจุบันศูนย์ได้ร่วมมือกับ The Thailand Incentive and Convention Association (TICA) ขยายการส่งเสริมเกษตรกรเป็นครัวเรือนต้นแบบในพื้นที่โดยรอบศูนย์เพิ่มเป็นจำนวน 94 ครัวเรือน ที่อยู่ใน 9 เขตตำบล 2 เขตอำเภอเช่น อำเภอนาซายทอง 8 ตำบล+เขตศูนย์ คือ 1) ตำบลนายาง จำนวน 18 ครัวเรือน 2) ตำบลนาซอน จำนวน 6 ครัวเรือน 3) ตำบลห้วยซั่ว จำนวน 5 ครัวเรือน 4) ตำบลหนองคันคู จำนวน 9 ครัวเรือน 5) ตำบลน้ำเกี๋ย จำนวน 9 ครัวเรือน 6) ตำบลนาซับ จำนวน 9 ครัวเรือน 7) ตำบลห้วยซ่าง จำนวน 6 ครัวเรือน 8) ตำบลด่านซี จำนวน 12 ครัวเรือน และ 9) เขตศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 4 ครัวเรือน และอำเภอสังข์ทอง มี 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลใหญ่ณาเจริญ จำนวน 16 ครัวเรือน ซึ่งสมาชิกดังกล่าวนี้เป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ด้วยการปลูก และเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดินกรรมของตนเอง (ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว, 2565) ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าวมานั้น จึงได้มีความสนใจศึกษา “การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ในประเด็นที่ว่า สภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบ รวมถึงปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในการดำเนินงานทางการเกษตรให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพบริบททั่วไปของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. ศึกษาการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรรมแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
4. สำรวจปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
5. ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกษตรกรรมแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และเจ้าหน้าที่ห้องการกลีกรรรมและป่าไม้ อำเภอสังข์ทอง จำนวน 2 ราย และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวน 30 ราย และกลุ่มสมาชิกเกษตรกรรมแบบในอำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครัวเรือน และอำเภอสังข์ทอง จำนวน 16 ครัวเรือน (ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรรมแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งหมด 2 อำเภอ ได้แก่ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรรมแบบที่อยู่พื้นที่อำเภอนาชายทอง จำนวน 78 ครัวเรือน และอำเภอสังข์ทอง จำนวน 16 ครัวเรือน เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสิ้น 94 ครัวเรือน เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการศึกษาสภาพบริบททั่วไปในการดำเนินงานของเกษตรกรรมแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และการวิเคราะห์ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรรมแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยสามารถแบ่งการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามขั้นตอน และกระบวนการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการดำเนินการเตรียมแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรรมแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จำนวนทั้งสิ้น 94 ครัวเรือนที่อยู่พื้นที่อำเภอนาชายทอง 78 ครัวเรือน และอำเภอสังข์ทอง 16 ครัวเรือน จากนั้นก็ทำการตรวจสอบความถูกต้องของ

แบบสอบถาม และทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยจากคณบดี คณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว เพื่อใช้ในการขออนุญาตสอบถามข้อมูลการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยผู้วิจัย ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 94 ฉบับ.

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และเตรียมเครื่องมือในการวิจัยด้วยแนวทางการสัมภาษณ์ที่เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) จากนั้นทำหนังสือขออนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านทางคณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว โดยมีการขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึกข้อมูล และบันทึกเสียง ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับตัวบุคคล ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงการยินยอมของผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งการรักษาความลับ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้แนะนำข้อมูลส่วนตัวพร้อมทั้งอธิบายความเป็นมา วัตถุประสงค์ของการศึกษา เมื่อได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลหลัก หลังจากนั้นผู้วิจัยก็จะดำเนินการสัมภาษณ์บุคคล และในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ทั้งสิ้น 30 ราย คือ หัวหน้าแผนกงาน และเจ้าหน้าที่วิชาการที่อยู่ใน 7 แผนกงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน โดยแบ่งกลุ่มละ 10 ราย เพื่อสนทนาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตร และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 1 วัน

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 6 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด (Closed - ended Questionnaire) ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพครัวเรือน ภูมิสำเนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และ (Open-ended Questionnaire)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพบริบททั่วไปของเกษตรกรรมแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 27 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การดำเนินงานด้านการเกษตรกรรมของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 32 ข้อ ในลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนกำหนดตามวิธีลิเคิร์ต (Likert, 1932)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรรมแบบของศูนย์พัฒนาและ
บริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
จำนวน 18 ข้อ ในลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนกำหนดตามวิธีลิเคิร์ต (Likert, 1932) โดยมีเกณฑ์
การให้คะแนนคำตอบ จำนวน 5 ระดับ ตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) (มนสิข สิริธิตสมบุรณ์,
2550) คือ

มากที่สุด	ระดับคะแนน	5 คะแนน
มาก	ระดับคะแนน	4 คะแนน
ปานกลาง	ระดับคะแนน	3 คะแนน
น้อย	ระดับคะแนน	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ระดับคะแนน	1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยในแบบสอบถาม การแปลความหมาย
คะแนน วิเคราะห์โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น สร้างตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating
Scale) ชนิด 5 ระดับ โดยมีความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8\end{aligned}$$

ดังนั้น การกำหนดค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น สามารถแบ่งได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง	การปฏิบัติ/ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง	การปฏิบัติ/ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง	การปฏิบัติ/ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง	การปฏิบัติ/ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง	การปฏิบัติ/ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการบรรยายความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
และการศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (สุภางค์ จันทวานิช, 2556) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อแยกแยะและสรุปประเด็น
สำคัญเพื่อค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทางการเกษตร รวมถึงแนวทางการพัฒนา
เกษตรกรรมแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว โดยนำข้อมูลที่ได้จาก
การถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์และการสนทนาแบบคำต่อคำมากำหนดเป็นหมวดหมู่ตามประเด็น

คำถามหลักในการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ 1) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) 2) การแสดงข้อมูล (Data Display) 3) การสร้างข้อสรุป และยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) (นิศา ชูโต, 2551)

ผลการวิจัย

1. สภาพบริบททั่วไปของเกษตรกรต้นแบบภายใต้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

เกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 57.4) มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 36.2) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 98.9) มีการศึกษาในระดับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 37.2) มีสถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 89.4) ส่วนใหญ่เกษตรกรต้นแบบอาศัยอยู่ที่ตำบลนาทราย อำเภอนาขายทอง (ร้อยละ 19.1) เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก (ร้อยละ 73.4) มีประสบการณ์ทำอาชีพทางการเกษตรมากกว่า 15 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 72.3) เกษตรกรต้นแบบส่วนมากเป็นเจ้าของพื้นที่ดินน้อยกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 37.2) ลักษณะรายได้ของครัวเรือนมีรายได้สม่ำเสมอเพียงพอเหลือเก็บ (ร้อยละ 50) มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือน 50,001-100,000 บาท/ปี (ร้อยละ 46.8) เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่มีเงินออม (ร้อยละ 41.5) แต่เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 41.5) แหล่งทุนที่ใช้ในการทำเกษตรคือทุนตัวเอง (ร้อยละ 80.9) เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ของศูนย์ และมีแปลงใหญ่เป็นของตัวเอง (ร้อยละ 62.8) วัตถุประสงค์หลักในการทำการเกษตรเพื่อยังชีพส่วนหนึ่งที่เหลือนำไปเพื่อจำหน่าย ร้อยละ 86.2 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการก็คือศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (ร้อยละ 50) และเคยได้รับการอบรมด้านการเกษตร (ร้อยละ 90.4)

2. การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรต้นแบบมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านองค์ประกอบของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.48) มากที่สุด รองลงมา ด้านการบริหารจัดการของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.53) ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.23) และด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.48) ตามลำดับ ตารางที่ 1

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว	$\bar{X}$	S.D.	การปฏิบัติ
1. ด้านองค์ประกอบของศูนย์ฯ	4.48	0.630	มากที่สุด
2. ด้านการบริหารจัดการของศูนย์ฯ	4.53	0.589	มากที่สุด

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว	$\bar{X}$	S.D.	การปฏิบัติ
3. ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์ฯ	4.23	0.723	มากที่สุด
4. ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์ฯ	3.86	0.572	มาก
รวม	4.27	0.628	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ระดับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (n=94)

3. ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วในภาพรวมพบว่า เกษตรกรต้นแบบมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.25) เมื่อพิจารณาเป็น 2 ปัจจัยพบว่า ปัจจัยภายในมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) เมื่อแยกปัจจัยภายในออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศักยภาพของเกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย 4.53) มากที่สุด รองลงมา ด้านองค์ประกอบของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.40) ด้านเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 4.04) ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 4.02) และด้านการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย 3.77) ตามลำดับ ในส่วนปัจจัยภายนอกมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.43) เมื่อแยกปัจจัยภายนอกออกเป็นรายด้านพบว่า ด้านสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.46) มากที่สุด และด้านการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 4.40) ตามลำดับ ตารางที่ 2

ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ	$\bar{X}$	S.D.	การปฏิบัติ
ปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ	4.07	0.765	มาก
1. ด้านศักยภาพของเกษตรกรต้นแบบ	4.16	0.686	มาก
2. ด้านองค์ประกอบของศูนย์	4.40	0.734	มากที่สุด
3. ด้านเทคโนโลยี	4.04	0.791	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.02	0.881	มาก
5. ด้านการสื่อสาร	3.77	0.735	มาก
ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ	4.43	0.734	มากที่สุด
1. ด้านสังคม	4.46	0.734	มากที่สุด
2. ด้านการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ	4.40	0.734	มากที่สุด
รวม	4.25	0.749	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนา
และบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (n=94)

4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ผ่านการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ และสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ สรุปได้ว่า เมื่อก่อนศูนย์ได้มีลักษณะที่โดดเด่น 3 ด้านคือ ด้านฐานการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ และด้านพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งปัจจุบันได้พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและการดำเนินงาน ดังนี้

1. ด้านฐานการเรียนรู้ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และเครื่องมือสาธิตในพื้นที่ของศูนย์มีลักษณะเก่าแก่ ทрудโทรมเป็นอย่างมาก ขาดการบูรณะรักษา ซ่อมแซมวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในการบุกเบิกพื้นที่ในการดำเนินงานกิจกรรมทางการเกษตร เนื่องจากศูนย์ขาดแหล่งทุน และงบประมาณในการลงทุนบุกเบิกพื้นที่ จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเครื่องมือที่เหมาะสมใน

การผลิต การบริหารจัดการ และการดำเนินงานทางการเกษตร ซึ่งส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน และขยายผลให้กลายเป็นศูนย์สาธิตที่พร้อมใช้งาน และครบวงจรได้

2. ด้านหลักสูตรเรียนรู้ พบว่า ในด้านหลักสูตรการเรียน-การสอน ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้มีความเพียงพอเท่าที่ควร เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพทางด้านความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานทางการเกษตรที่หลากหลาย นอกจากนั้นยังพบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์ยังมีข้อจำกัดทางด้านการศึกษา การยกระดับวิชาเฉพาะของเจ้าหน้าที่ศูนย์ยังไม่มาก ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

3. ด้านเกษตรกรต้นแบบ ปัจจุบันเกษตรกรพบปัญหาการขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ทางด้านเกษตรในรูปแบบเทคนิคใหม่ ๆ ที่จะนำมาส่งเสริมการปลูก การเลี้ยงอย่างถูกวิธี ขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านในการดำเนินงานกิจกรรมทางการเกษตร ขาดแหล่งทุน งบประมาณ และแรงงานในการผลิต นอกจากนั้น ยังขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการแปรรูป และเชื่อมโยงสู่การตลาด ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเกษตรสู่การขยายผลในการผลิตของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่

5. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

ผลการวิจัยสัมพันธ์กับการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์ และกลุ่มเกษตรกรต้นแบบ สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว โดยแบ่งออกเป็นประเด็นที่สำคัญดังนี้

1) ยกระดับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วให้เป็นศูนย์สาธิตที่ครบวงจร

2) สร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานทางเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพให้กับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว

3) พัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบในการวางแผน และบริหารจัดการผลิตทางการเกษตร

- 4) พัฒนาการดำเนินงานแบบบูรณาการของเกษตรกรต้นแบบ หน่วยงานศูนย์ และหน่วยงานภาครัฐ
- 5) สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรในระบบการผลิต

อภิปรายผล

1. การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีความพร้อมในการดำเนินงานทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบมากที่สุดโดยเฉพาะการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ยินดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับภาคส่วนอื่น ๆ และมีทีมงานร่วมกิจกรรม/ดำเนินการ มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีจิตอาสา และเป็นนักพัฒนาพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีการดำเนินกิจกรรมมีความโปร่งใส เป็นผู้มีความรู้เฉพาะด้านในสาขาที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ รวมถึงมีภาวะความเป็นผู้นำและมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรอื่นได้ พร้อมทั้งมีความเป็นเกษตรกรผู้ชาญฉลาดและมีความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545) ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในประการที่ 2 ว่า การพัฒนาผู้นำเครือข่ายเพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความและความสามารถที่จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหรือกิจกรรมการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน, สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนอย่างต่อเนื่องและสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง และแลกเปลี่ยนเรียนและดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

2. ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว สิ่งที่ควรเพิ่มการส่งเสริมคือ 1) ความรู้ ทักษะด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหลักของศูนย์ และภาวะความเป็นผู้นำของเกษตรกรต้นแบบเนื่องจากยังไม่เข้มแข็งมากพอ 2) ฐานเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตรยังไม่ส่งผลเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกร 3) ความเป็นต้นแบบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่ตัวจริง และศูนย์ก็ยังไม่มีความนวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากการดำเนินงานมาใช้เท่าที่ควร 4) เพิ่มการเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ และการวางแผนการดำเนินงานการผลิตสินค้าเชื่อมโยงสู่การตลาด 5) เพิ่มการจัดทำประชาสัมพันธ์ด้วยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ภายนอกและภายใน ศึกษานโยบาย เป้าหมาย และพันธกิจของหน่วยงาน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ นิชาภัทร ดุลยกุล (2564) ที่พบว่าปัจจัยภายใน ด้านศักยภาพของเกษตรกร ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีการบริหารจัดการที่ดีมีการสื่อสารการทำงาน สำหรับปัจจัยภายนอก การมีเครือข่ายและบูรณาการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

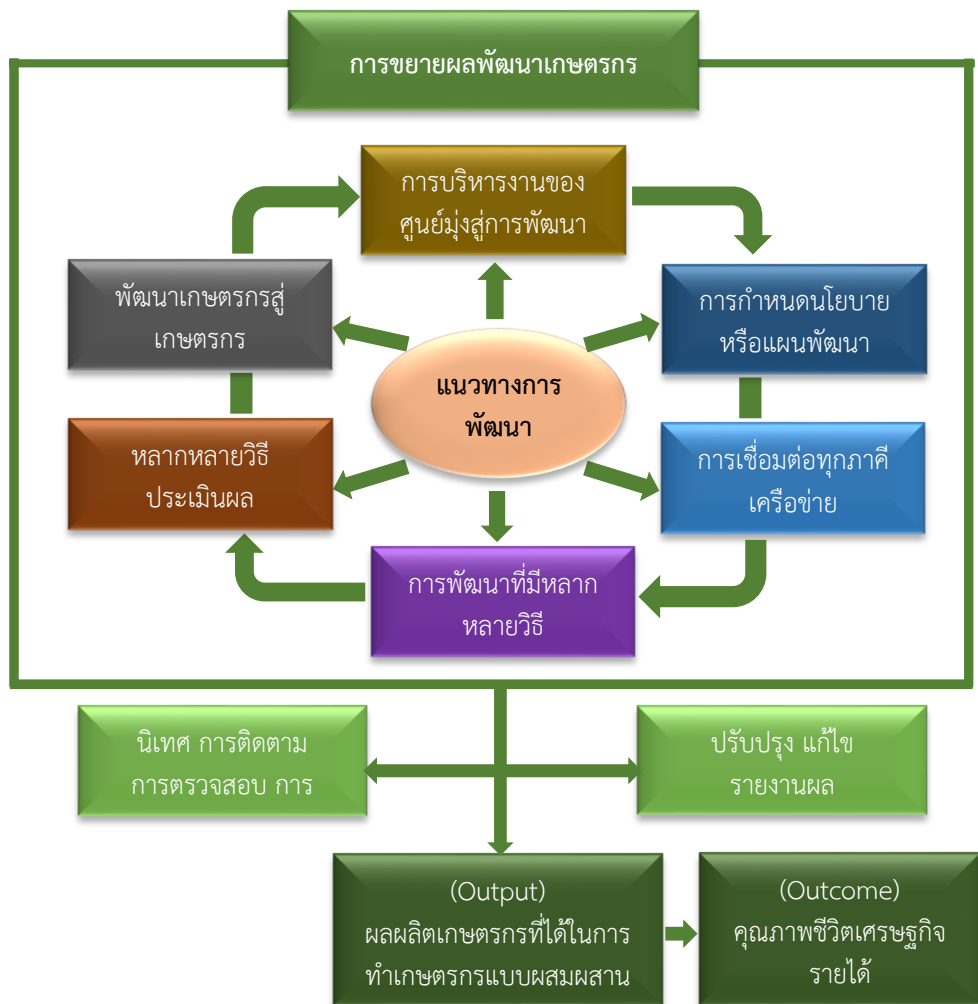
3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า เมื่อก่อนศูนย์ได้มีลักษณะที่โดดเด่น 3 ด้านคือ ด้านฐานการเรียนรู้ ด้าน

หลักสูตรการเรียนรู้ และด้านพัฒนาเกษตรกรรมแบบ ซึ่งปัจจุบันได้พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร และการดำเนินงานคือ ฐานการเรียนรู้ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และเครื่องมือสาธิต มีลักษณะเก่าแก่ทรุดโทรมมาก ศูนย์ขาดงบประมาณในการบูรณะรักษาซ่อมแซม ส่วนหลักสูตรเรียนรู้ในด้านการเรียนการสอนยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เข้มข้นเท่าที่ควร เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ และพนักงานในศูนย์ยังมีระดับการศึกษาที่ต่ำ การยกระดับทางด้านทางด้านวิชาเฉพาะของพนักงานไม่เข้มข้นเท่าที่ควร ส่วนเกษตรกรรมแบบมีปัญหาในการขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านการทำการเกษตร ขาดแหล่งทุนงบประมาณ และแรงงานในการดำเนินกิจกรรม และยังขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการปรุงแต่ง และแปรรูปเชื่อมโยงสู่การตลาด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ภูมิภณมณิธร (2566) ที่พบปัญหาและอุปสรรค 1) กำลังการผลิตวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์ 2) กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน 3) การขาดสุขอนามัยด้านการผลิตอาหาร 4) การขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการแรงงาน และด้านการจัดทำบัญชี 5) การขาดแคลนเงินทุนและเข้าถึงแหล่งทุน

4. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า ควรเพิ่มการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรมแบบในการวางแผน และบริหารจัดการผลิตทางการเกษตร รวมไปถึงการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการทำงานของพนักงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างเครือข่ายเกษตรกรรมในระบบการผลิต ด้วยการจัดกลุ่มการผลิต ตามชนิดพืช ตามชนิดสัตว์ ในแต่ละเขตชุมชนการผลิต และยกระดับศูนย์ให้เป็นศูนย์สาธิตครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิชาภัทร ดุลยกุล (2564) ที่ว่าแนวทางการพัฒนาควรเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการผลผลิต รวมถึงการสร้างเสริมเข้มแข็งการทำงานของคณะกรรมการและทำงานอย่างมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรรมแบบ และเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จึงได้มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเกษตรที่เป็นรูปแบบให้กับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ที่นำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมแบบได้ ดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบพัฒนาเกษตรกร

สรุปและข้อเสนอแนะ

เกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน มีประสบการณ์ทำอาชีพทางการเกษตรมากกว่า 15 ปีขึ้นไป เกษตรกรต้นแบบส่วนมากเป็นเจ้าของพื้นที่ดินน้อยกว่า 10 ไร่ มีแรงงานที่ช่วยทำอาชีพเกษตรกรรมอยู่ 2 คน ลักษณะรายได้ของครัวเรือนมีรายได้สม่ำเสมอเพียงพอเหลือเก็บ มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือน 50,001-100,000 บาท/ปี รายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 50,001-100,000 บาท/ปี เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่มีเงินออมแต่เกษตรกรต้นแบบส่วนมากไม่มีหนี้สิน แหล่งทุนที่ใช้ในการทำเกษตรด้วยทุนของตนเอง เกษตรกรต้นแบบส่วนใหญ่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ของศูนย์และมีแปลงใหญ่เป็นของตัวเอง วัตถุประสงค์หลักในการทำการเกษตรเพื่อยังชีพส่วนหนึ่ง ที่เหลือนำไปจำหน่าย ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ราชการก็คือศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และเคยได้รับการอบรมด้านการเกษตรมาแล้ว การดำเนินงานทางการเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า เกษตรกรต้นแบบมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) ในแต่ละด้านพบว่า การดำเนินงานด้านองค์ประกอบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว โดยรวมเกษตรกรต้นแบบได้มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านเกษตรกรต้นแบบ ด้านแปลงเรียนรู้ด้านหลักสูตรการเรียนรู้และด้านฐานเรียนรู้ส่วนด้านการบริหารจัดการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.53) ด้านการขยายผลสู่การปฏิบัติของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.23) ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว คือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) ส่วนปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ในแต่ละด้านเห็นว่ามีการส่งเสริมดีมากแต่ด้านที่เพิ่มการปรับปรุงส่งเสริมมากที่สุดคือ ฐานเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตรยังไม่ส่งผลเอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกร และเพิ่มการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการรวมถึงการวางแผนการดำเนินงานการผลิตสินค้าเชื่อมโยงสู่การตลาด ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบมี 2 ด้าน เห็นว่าในแต่ละด้านนั้นตอบสนองต่อส่งเสริมดีแล้ว

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกษตรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับฐานการเรียนรู้ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และเครื่องมือสาธิต มีลักษณะเก่าแก่เสื่อมโทรม ขาดงบประมาณ ในการบูรณะซ่อมแซม ส่วนหลักสูตรเรียนรู้ในด้านการเรียนการสอนยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เข้มแข็งเท่าที่ควร เนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ และพนักงานในศูนย์ยังมีระดับการศึกษาที่ต่ำ การยกระดับทางด้านทางด้านวิชาเฉพาะของพนักงานไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ส่วนเกษตรกรต้นแบบพบปัญหาในการขาดความรู้ทางด้านเทคนิคเฉพาะด้านในการทำเกษตรกร ขาดแหล่งทุนงบประมาณและแรงงานในการดำเนินกิจกรรมขยายผลทางการเกษตร และยังขาดการวางแผนในการผลิตที่ติดพันกับการปรุงแต่ง แปรรูป เชื่อมโยงสู่การตลาดได้ สำหรับแนวทางการพัฒนาพบว่า ควรเพิ่มการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบในกานวางแผน และบริหารจัดการผลิตทางการเกษตร รวมไปถึงการสร้างคามเข้มแข็งในการทำงานของพนักงานอย่างมีคุณภาพ และยกระดับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่วให้เป็นศูนย์สาธิตที่ครบวงจร ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. เกษตรกรต้นแบบควรสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเอง จากการฝึกอบรม พยายามเรียนรู้และถอดถอนบทเรียนเพื่อนำไปปฏิบัติได้ และสามารถนำความรู้ที่ประมวลสะสมจากการเรียน-การสอนที่ได้รับจากศูนย์ฝึกอบรมต่าง ๆ รวมทั้งที่เกิดจากประสบการณ์ในการทำงานของตนเสนอบอกเล่าแก่สมาชิกอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และละเอียดรอบด้าน และพยายามเรียนรู้ด้านการวางแผนการผลิตที่ติดพันกับแปรรูปให้เชื่อมโยงสู่การตลาดได้ และพยายามเพิ่มผลผลิตให้มากให้กลายเป็นสินค้าส่งออกไปสู่ตลาดสากลได้

2. พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ศูนย์ควรมีการเสริมสร้างเรื่อรื้ออย่างต่อเนื่องให้มีความชำนาญงาน เพิ่มศักยภาพในการทำงานแบบบูรณาการ นำเอาความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ไปถ่ายทอดความรู้และทางเลือกใหม่ ๆ ให้กับชาวเกษตรกรได้

3. ยกระดับศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว ให้เป็นศูนย์เรียนรู้สาธิตที่ครบวงจร ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ด้วยการขยายแหล่งเรียนรู้สาธิตที่มีความหลากหลายภายในพื้นที่ของศูนย์ โดยปรับปรุง ออกแบบ ก่อสร้าง ติดตั้งเครื่องมือ เครื่องจักรที่ทันสมัย หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ และเพิ่มเทคนิคเรียนรู้ในหลักสูตรด้านการปรุงแต่งและแปรรูปผลผลิตที่ติดพันกับการตลาด และสร้างกองทุนศูนย์ให้เป็นแหล่งทุนในการส่งเสริมการผลิตสินค้าทางการเกษตร

4. ภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ จัดสรรงบประมาณให้กับศูนย์เพื่อนำมาปรับปรุง ออกแบบ ก่อสร้าง ติดตั้งเครื่องมือเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมที่ทันสมัยให้กับศูนย์เป็นแหล่งเรียนรู้สาธิตที่มีความหลากหลายภายในพื้นที่ของศูนย์ รวมถึงทุนการศึกษาให้เจ้าหน้าที่ศูนย์เพื่อยกระดับความรู้ ความสามารถในวิชาเฉพาะให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาด้านการเกษตรของศูนย์ฯ

5. เสนอให้ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เป็นแผนพัฒนาเกษตรกร เนื่องจากผลวิจัยดังกล่าวได้รับรู้ว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่พบมีอะไร และผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางต่อการพัฒนาเกษตรกรแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- ณิชาภัทร ดุลยกุล. (2564). *แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดนราธิวาส*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- ดลมนัส กาเจ. (2558). *เบิ่งลาวไปศูนย์ห้วยซอน-ห้วยซั่วชมโครงการ 21 ปีแห่งความสำเร็จ*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.komchadluek.net/kom-life/style/210800>
- นิศา ชูโต. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: พรินต์โพร.
- กัมภณ มณีธร. (2566). ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 15(1), 61-75.
- มนสิข สิริสมบุรณ์. (2550). *ระเบียบวิธีวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว. (2565). *ข้อมูลตัวเลขกลุ่มสมาชิกเกษตรกรของศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว 1 กันยายน 2565*. นครหลวงเวียงจันทน์: ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว.

- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2542). *แนวคิดและทฤษฎี การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2555). *แนวคิดและทฤษฎีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้ง.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2556). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุลม ตุนาลม. (2558). *ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำเพื่อการเพาะปลูกในพื้นที่ชลประทานลุ่มน้ำห้วยชวน-ห้วยซั่ว นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อุดรธานี.
- Likert, R. (1932). Technique for the Measurement of Attitudes. *Arch Psychology*, 25(140), 1-55.